

W obliczu kryzysu klimatycznego często zadajemy sobie pytanie, co można zrobić, aby sprostać temu wyzwaniu. Jednym z kluczowych problemów jest ograniczenie negatywnego wpływu rynków na środowisko. I istotnie różne propozycje w tym zakresie są formułowane lub faktycznie wdrażane. Wyzwaniem pozostaje jednak takie zaprojektowanie transformacji w kierunku gospodarki neutralnej pod względem emisji dwutlenku węgla (neutralnej węglowo), aby istotnie zmniejszyć koszty związane z transformacją ponoszone przez tych, których ona w szczególności dotyka. Mając to na uwadze, proponowany projekt dotyczy relacji między ochroną konkurencji na rynku a innymi wartościami, które współczesne społeczeństwa uwzględniają w krajowych konstytucjach. Transformacja wymaga bowiem, aby prawo lepiej odnosiło się do wpływu rynków na środowisko, jednocześnie łagodząc negatywne konsekwencje społeczno-gospodarcze tej transformacji („sprawiedliwa transformacja”). Ma to kluczowe znaczenie dla prawa konkurencji krajów UE z Europy Środkowo-Wschodniej, takich jak Polska i Europy Południowej, takich jak Włochy, które ze względu na cechy ich gospodarek, położenie geograficzne i bardziej ograniczone zasoby finansowe są szczególnie podatne na wyzwania związane z ograniczaniem negatywnego wpływu rynków na środowisko, przy jednoczesnym uwzględnieniu negatywnych społeczno-ekonomicznych konsekwencji transformacji.

Aby rozwiązać ten problem badawczy, projekt ma na celu wyjaśnienie miejsca wartości konstytucji krajowych w prawie konkurencji, a także zidentyfikowanie istniejących ograniczeń prawa konkurencji w realizacji sprawiedliwej transformacji do gospodarki neutralnej węglowo. Kluczowym pytaniem jest, jakie rozwiązania można zaproponować, aby otworzyć prawo konkurencji na włączenie społeczno-ekonomicznych i środowiskowych wartości konstytucyjnych. Aby odpowiedzieć na to pytanie, zaproponowano dogłębną analizę systemów prawnych wybranych krajów. W projekcie analizowane są Włochy i Polska jako przykłady krajów UE, których cele prawa konkurencji zostały zaprojektowane w tradycyjny sposób na wzór prawa UE oraz odmienne podejścia wypracowane w Republice Południowej Afryki. Istotne jest bowiem, że RPA jest w światowej czołówce krajów, które zdecydowały się na szerokie ujęcie celów prawa konkurencji w sposób zgodny z aksjologią konstytucyjną. W rezultacie RPA stanowi dobre studium przypadku do zbadania osiągnięć i ograniczeń takich rozwiązań. Wnioski wyciągnięte z projektu będą istotne nie tylko dla Włoch i Polski, ale także dla innych państw członkowskich UE posiadających podobne prawo ochrony konkurencji. Wnioski będą także relewantne dla unijnych reguł konkurencji, które zasadniczo odpowiadają prawu konkurencji Włoch i Polski.

Głównym celem projektu jest wyjaśnienie roli prawa konstytucyjnego i prawa konkurencji w projektowaniu relacji między ochroną konkurencji, wartościami społeczno-ekonomicznymi i wartościami środowiskowymi w kontekście transformacji do gospodarki neutralnej węglowo. Projekt wyjaśni jakie rozwiązanie prawne w prawie konkurencji pozwalają na integrację ochrony konkurencji oraz wartości społeczno-ekonomicznych i środowiskowych. Projekt proponuje rozwiązania pozwalające na uwzględnianie negatywnych społeczno-ekonomicznych i środowiskowych aspektów funkcjonowania rynków (na przykład ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej lub zwiększone zanieczyszczenie powietrza), a w konsekwencji pomoże zaprojektować sprawiedliwą transformację do gospodarki neutralnej węglowo.

Realizacja projektu jest podzielona na cztery części (ang. working packages, WPs), które mają na celu udzielenie odpowiedzi na konkretne pytania postawione w odniesieniu do trzech badanych krajów: Włoch, Polski i Republiki Południowej Afryki. WP1 dotyczy treści przepisów prawa i bada ochronę konkurencji oraz wartości społeczno-ekonomiczne i środowiskowe w konstytucjach krajowych i prawie konkurencji. WP2 dotyczy orzecznictwa i ma na celu - poprzez systematyczną analizę treści całego istotnego orzecznictwa - identyfikację wypracowanych rozwiązań i dokonującej się ewolucji. WP3 opiera się na kontekstowym ujęciu i analizuje przełomowe sprawy sądowe i oraz polega na przeprowadzeniu wywiadów z ekspertami. Wreszcie, WP4 podsumowuje poprzez rozwinięcie propozycji integracji wartości rynkowych i nierynkowych w prawie konkurencji, a także wyciąga wnioski dla sprawiedliwej transformacji. Metodologia stosowana w odpowiada naukom prawnym. Nie ogranicza się ona jednak do klasycznego prawnego-dogmatycznego podejścia. Do osiągnięcia celów projektu wykorzystywane są bowiem różne metody badawcze, w tym te o charakterze empirycznym. Stosując takie metody, projekt dobrze wpisuje się w podejście podkreślające znaczenie kontekstu, w którym funkcjonuje prawo oraz rosnące znaczenie metod empirycznych w badaniach prawnych.